

JURISTEN BIJ DE RIJKSOVERHEID: DE PIONIERS VAN HET RECHT

Marjolein Cupido & Pauline Schuyt*

De Rijksoverheid is relatief onbekend als werkgever voor juristen. In deze perspectiefbijdrage identificeren de auteurs drie kenmerkende eigenschappen van het juridisch werk bij de Rijksoverheid. Het werk is creatief en interdisciplinair van aard en is gericht op de publieke zaak. De auteurs houden een pleidooi voor werken bij het Rijk – een arbeidsmarktperspectief voor de huidige en toekomstige juristen – dat minstens zo interessant en uitdagend kan zijn als de bij studenten veel bekendere klassieke togaberoepen.

1 Inleiding

Op Prinsjesdag 2022 maakte het kabinet bekend dat alle studenten in het hoger onderwijs vanaf studiejaar 2023-2024 weer een basisbeurs ontvangen. Dat is goed nieuws voor de huidige en toekomstige studenten: zij kunnen rekenen op een financiële tegemoetkoming voor hun studiekosten. Tegelijkertijd rijst bij de aanstaande herinvoering van de basisbeurs de vraag: wat te doen met de studenten die studeerden tussen 2015 en 2023? Deze 'pechgeneratie' heeft geen beurs ontvangen, waardoor veel studenten een flinke studieschuld hebben opgebouwd. Zouden zij hiervoor financiële compensatie van de overheid moeten ontvangen? En zo ja, moet die compensatie dan gelden voor alle studenten die tussen 2015 en 2023 hebben gestudeerd, of alleen voor diegenen die daadwerkelijk een studieschuld hebben opgebouwd? En hoe ga je dan om met mensen die geld hebben geleend 'omdat het kon', niet omdat het noodzakelijk was om in hun primaire levensbehoeften te kunnen voorzien? Dit zijn zomaar enkele vragen die in de maanden voorafgaand aan Prinsjesdag werden gesteld aan de juristen van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). Ga er maar aan staan...

De Rijksoverheid is een belangrijke en populaire werkgever onder juristen. Maar liefst een kwart van de afgestudeerde juristen is werkzaam voor de overheid¹ en de Rijksoverheid was in 2021 wederom de meest favoriete werkgever bij jongeren onder de 30.² Toch is de Rijksoverheid als potentiële werkgever

niet erg bekend onder rechtenstudenten. Dat is ook niet zo vreemd, want in hun opleiding wordt daaraan weinig aandacht besteed. Door de wijze waarop studenten in hun opleiding Rechtsgeleerdheid door middel van casuïstiek worden getraind om te denken vanuit het perspectief van de advocaat, de officier van justitie of de rechter, worden hun ideeën over de toekomst als vanzelf versmald tot de klassieke togaberoepen. In het onderwijs krijgen studenten vaak een casus voorgelegd waarna de vraag wordt gesteld: 'Stel, u bent officier van justitie, welke argumenten zou u aandragen?'. Of: 'Stel, u bent rechter, hoe zou u de argumenten van de officier en de raadvrouw wegeen?'. Maar de vraag 'Er moet een nieuwe wet komen voor de herinvoering van de basisbeurs, hoe pak je dat aan en met welke rechtsbeginselen en verdragsrechtelijke verplichtingen moet je rekening houden?' wordt, zeker in de bacheloropleidingen, nauwelijks gesteld. De wet is een gegeven, een kader van waaruit situaties worden beoordeeld. Het is een gemiste kans, want daarmee blijven toekomstige juristen verstoken van kennis over een interessant deel van de juridische arbeidsmarkt en de mogelijkheden om hun kennis en vaardigheden primair in te zetten voor de samenleving als geheel.

In deze bijdrage willen wij meer inzicht geven in de rol die juristen vervullen bij de Rijksoverheid

* Dr. M. Cupido is programmanager Academie voor Wetgeving en Overheidsjuristen. Prof.mr.dr. P.M. Schuyt is rector-directeur Academie voor Wetgeving en Overheidsjuristen.

1 E. Oudenaarden, 'Waar komen rechtenstudenten na hun studie terecht?', *Mr. Online* 15 december 2021, www.mr-online.nl/waar-komen-rechtenstudenten-na-hun-studie-terecht/. Daaronder vallen naast de Rijksoverheid ook onder andere de gemeenten, provincies, politie, en defensie.

2 'Rijksoverheid meest favoriete werkgever, maar minder populair bij jongeren onder de 30', *Intelligence Group* 9 juni 2022, <https://intelligencegroup.nl/nl/resources/rijks-overheid-meest-favoriete-werkgever/>.

In deze bijdrage willen wij meer inzicht geven in de rol die juristen vervullen bij de Rijksoverheid. Wat kenmerkt hun werk en hoe verschilt dat werk van andere juridische beroepen? Zoals zo vaak is het onmogelijk om deze vragen in enkele regels te beantwoorden. Feit is dat juristen in dienst van de Rijksoverheid zeer diverse werkzaamheden verrichten: van het maken van wet- en regelgeving, tot het beantwoorden van burgerbrieven; van het behandelen van bezwaarschriften tot het opstellen van amendementen voor leden van de Tweede Kamer; van het sluiten van contracten tot het opleggen van bestuurlijke boetes. Daar komt bij dat de Rijksoverheid bestaat uit tal van organisaties, die ieder hun eigen functie en cultuur hebben. De verschillende ministeries, de Tweede Kamer, de Raad van State, uitvoeringsinstanties en toezichthouders – iedere organisatie draagt op eigen wijze bij aan het grote geheel van de Rijksoverheid. In deze bijdrage kunnen en zullen wij daarom niet op detailniveau ingaan op de specifieke werkzaamheden van juristen bij de Rijksoverheid.³ In plaats daarvan zullen wij drie kenmerkende eigenschappen van dat werk identificeren: creatief, interdisciplinair en werken voor Nederland. Aan de hand van concrete voorbeelden en actuele discussies zullen we deze eigenschappen nader illustreren.

Waar rechters, advocaten en officieren in hun werk steeds het bestaande recht als uitgangspunt nemen en dat toepassen op een voorliggende casus, kunnen juristen bij de Rijksoverheid niet altijd terugvallen op een bestaand juridisch kader. Zij zijn per slot van rekening juist verantwoordelijk voor het maken van een dergelijk kader

3 Zie hiervoor bijvoorbeeld: L.H. von Meijenfeldt, 'Ik ben overheidsjurist. Jurist in dienst van de overheid', AA 2013, afl. 11, p. 875-878 (AA20130875) en N. Florijn, 'Werken aan goede wetgeving', AA 2010, afl. 11, p. 814-818 (AA20100814).

4 Memorie van toelichting bij het wetsvoorstel tot vaststelling van het nieuwe Wetboek van Strafvordering, ambtelijke versie, juli 2020, te raadplegen via www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2020/07/30/ambtelijke-versie-juli-2020-memorije-van-toelichting-wetboek-van-strafvordering.

5 Zie over deze commissie: www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-justitie-en-veiligheid/organisatie/organogram/commissies-ministerie-van-jenv/commissie-implementatie-nieuw-wetboek-van-strafvordering.

6 Th.C. de Graaf, "'Fake-lawyers?' – de rol en positie van juristen bij het Rijk' (toespraak), 10 september 2019, te vinden op www.raadvanstate.nl/publicaties/toespraken-vice-president/fake-lawyers/.

2 Creatief

Creatief. Misschien niet het eerste waar je aan denkt bij een juridisch beroep en al helemaal niet bij de Rijksoverheid. Toch is creativiteit één van de belangrijkste competenties van bij het Rijk werkzame juristen. Zij zijn de ware pioniers van het recht. Waar rechters, advocaten en officieren in hun werk steeds het bestaande recht als uitgangspunt nemen en dat toepassen op een voorliggende casus, kunnen juristen bij de Rijksoverheid niet altijd terugvallen op een bestaand juridisch kader. Zij zijn per slot van rekening juist verantwoordelijk voor het maken van een dergelijk kader – bijvoorbeeld in de vorm van nieuwe wet- of regelgeving of beleidsregels. Uiteraard zijn juristen bij de Rijksoverheid daarbij onder meer gebonden aan verdragen, Europese richtlijnen en de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en het Hof van Justitie van de EU. Maar binnen de algemene grenzen die daaruit volgen, bestaat een ruime marge om op creatieve wijze na te denken over de inhoud en vorm van het recht in Nederland en om antwoord te geven op juridische vragen in situaties die zich niet eerder hebben voorgedaan.

Hoe gaat dat in de praktijk? Een voorbeeld ter illustratie. Momenteel wordt op het ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV) een integrale herziening van het Wetboek van Strafvordering voorbereid. Onder de noemer 'Modernisering strafvordering' wordt gewerkt aan een nieuw systeem van strafrechtspleging, dat tegemoetkomt aan enkele belangrijke maatschappelijke veranderingen, zoals de digitalisering en internationalisering van de samenleving.⁴ Daarbij wordt teruggegaan naar de basis en wordt opnieuw nagedacht over fundamentele vragen zoals: 'wat is het doel van de strafrechtspleging?', 'welke rol spelen de verschillende actoren in het strafproces?' en 'welke sancties kunnen worden opgelegd in reactie op criminaliteit?'. Om deze vragen te beantwoorden, traden de juristen bij JenV expliciet in gesprek met 'het veld'. Er werd nauw en veelvuldig overlegd met alle partners uit de strafrechtketen, waaronder de rechtspraak, het Openbaar Ministerie (OM), de politie, de advocatuur en de reclasserings. Ook is er een externe commissie die meedenkt over de vraag hoe het gemoderniseerde wetboek het best kan worden ingevoerd.⁵ Deze consultaties zijn weliswaar cruciaal en dragen bij aan de werkbaarheid van het nieuwe strafproces in de praktijk, maar het zijn uiteindelijk de juristen op het ministerie die op basis van de input van alle partijen alles in een juridisch kader gieten en daarmee het ontwerp maken voor het nieuwe Wetboek van Strafvordering.

De term 'ontwerp' geeft goed weer dat het hier om een scheppend proces gaat: er wordt iets nieuws gecreëerd. Dat vereist een creatieve geest – je moet kunnen spelen met het recht. Daarbij moet je oog hebben voor detail, want de definiëring van begrippen als 'opsporing' of 'verdenking' luistert nauw en heeft belangrijke gevolgen voor de rechtspositie van individuen. Tegelijkertijd mag je je niet verliezen in details, maar moet je steeds het grotere geheel voor ogen houden. Ieder wetsartikel moet immers passen binnen de systematiek van het Wetboek van Strafvordering en een wijziging van dat wetboek kan ook weer gevolgen hebben voor andere wetten.

3 Interdisciplinair

Vanaf het begin van hun opleiding wordt juristen een manier van denken, argumenteren en schrijven aangeleerd waarin het recht leidend is. Dat betekent dat conclusies moeten worden onderbouwd op basis van (Europese) wet- en regelgeving en jurisprudentie. Door jarenlang te worden getraind in een dergelijke juridische manier van denken, ontstaat bij veel studenten logischerwijs het idee dat het recht bepaalt hoe de wereld draait, dat beslissingen worden genomen en dat keuzes worden gemaakt op basis van juridische argumenten. In organisaties en bedrijven waarin juristen domineren is dat misschien ook zo. In de rechtspraak, de advocatuur of bij het OM zijn juridische argumenten inderdaad doorslaggevend en is het recht leidend in de besluitvorming. Bij de Rijksoverheid is dat anders.

Waar juristen vroeger 'de rijksdienst' overheersten, is het soortelijk gewicht van juristen binnen de Rijksoverheid de afgelopen jaren sterk afgenomen.⁶ Topambtenaren zijn veelal niet meer juridisch geschoold, maar hebben steeds vaker een achtergrond in de economie, sociologie, politicologie of organisatiekunde. Aldus brengen zij andersoortige perspectieven en

inzichten mee. Er wordt wel gezegd dat er daardoor sprake is van een zogenaamde 'rechtsrelativering'.⁷ Het recht is daarmee binnen de Rijksoverheid verworden tot slechts één bron van de vele argumenten die gewicht in de schaal leggen bij de beleid- en besluitvorming en het is zeker niet altijd doorslaggevend. Is dat erg? Sommigen beweren van wel, want doordat juristen zijn verdrongen tot de periferie van de macht kunnen zij niet langer gezamenlijk waken over de kern van de rechtsstaat. In plaats daarvan zou een instrumentele benadering van het recht zijn ontstaan die ten koste gaat van de waarborgfunctie van het recht.⁸ Die waarborgfunctie is uiteraard essentieel en daarvoor bestaat binnen de Rijksoverheid de laatste tijd – mede in reactie op de Kinderopvangtoeslagaffaire – veel aandacht. Overigens heeft de gevarieerde samenstelling van de Rijksoverheid en de diversiteit aan invalshoeken die daaruit volgt ook juist een belangrijke toegevoegde waarde. Want de overheid en overheidssturing zijn complexer geworden, zoals Thom de Graaf constateert in zijn toespraak ter gelegenheid van het lustrum van de Academie voor Overheidsjuristen.⁹ Maatschappelijke ontwikkelingen kunnen niet bestudeerd worden in het isolement van het recht, maar vragen om een interdisciplinaire aanpak. Politieke en economische belangen, logistieke of andere praktische overwegingen en maatschappelijk of electorale implicaties: het zijn allemaal elementen die moeten worden meegenomen in de beleid- en besluitvorming bij de Rijksoverheid.

Juristen bij de Rijksoverheid moeten verder kunnen kijken dan het recht en moeten zich bewust zijn van de maatschappelijke context waarin dit recht opereert en de functie die het in de samenleving vervult

Dat betekent dat juristen bij de Rijksoverheid verder moeten kunnen kijken dan het recht en zich bewust moeten zijn van de maatschappelijke context waarin dit recht opereert en de functie die het in de samenleving vervult. Dat betekent ook dat rijksjuristen oog moeten hebben voor 'andere argumenten', zoals economische, sociologische en organisatorische argumenten en dat zij deze op waarde moeten kunnen schatten. In die zin zijn rijksjuristen moderne *T-shaped lawyers pur sang*:¹⁰ het zijn juristen die naast een grondige kennis van de traditionele rechtsgebieden, ook inzichten en argumenten uit andere disciplines kunnen (h)erkennen en waarderen. Dat brengt mee dat zij in staat zijn hun eigen, juridische kennis op een effectieve manier over te brengen op niet-juristen. Zij moeten in staat zijn om complexe wet- en regelgeving en ingewikkelde juridische vraagstukken zodanig te vertalen dat deze ook voor niet-juristen begrijpelijk zijn. Dat geldt voor communicatie met collega's, maar zeker ook in relatie tot de burger. Dat vereist een behoorlijke dosis inlevingsvermogen en sensitiviteit. Steeds moeten rijksjuristen zich de vraag stellen: 'met wie communiceer ik?', 'wat is de boodschap aan deze persoon?' en 'hoe breng ik dat zo duidelijk mogelijk over het voetlicht?'. Het heeft geen zin om met een

burger te communiceren in juridisch jargon en met gebruik van dure (Latijnse) woorden. Waar dat tegenover andere juristen wellicht gewaardeerd wordt, leidt het in relatie tot de burger alleen maar tot onbegrip en frustratie.

4 Werken voor Nederland

'De Rijksoverheid. Voor Nederland' is het motto van de Rijksoverheid.¹¹ Een krachtig motto dat in slechts vier woorden de unieke missie van de Rijksoverheid vangt. De Rijksoverheid is er zodat mensen en maatschappelijke organisaties zich in vrijheid en veiligheid kunnen ontplooiën. Daarvoor moeten voortdurend keuzes worden gemaakt op basis van een grondige belangenafweging waarin de publieke zaak vooropstaat en met een blik op de toekomst. Uit deze missie volgen drie met elkaar samenhangende aspecten die het werk van juristen bij de Rijksoverheid kenmerken: (i) een focus op het algemeen belang van de samenleving; (ii) een toekomstgerichte blik; en (iii) oordeelsvorming die het concrete geval ontstijgt.

Ten aanzien van het eerste punt ligt een vergelijking met de advocatuur of het bedrijfsleven voor de hand. Waar advocaten en bedrijfsjuristen een eenzijdig belang van hun eigen cliënt of werkgever behartigen, zet de jurist bij het Rijk zich in voor het algemeen belang van de samenleving. Het lastige daaraan is dat binnen die samenleving verschillende – vaak tegenstrijdige – belangen spelen. Denk maar eens aan de felle discussies over het stikstofbeleid. Boeren, natuurorganisaties, weggebruikers, industriële bedrijven, woningzoekers – allemaal hebben ze andere belangen. Hoe moeten die belangen worden gewogen? Welk belang geeft uiteindelijk de doorslag? Hoe kom je tot een optimale afweging waarin ieders belangen zo goed mogelijk worden behartigd? Juristen bij de Rijksoverheid kraken dagelijks hun hersens over de antwoorden op deze vragen. Hoewel die juristen uiteindelijk niet beslissen welke belangenafweging er wordt gemaakt (dat doet de politiek), moeten zij wel heel duidelijk in kaart brengen welke juridische gevolgen en risico's de verschillende belangenafwegingen met zich brengen, zodat de verantwoordelijke bewindspersoon op basis daarvan een geïnformeerde keuze kan maken en die politiek kan verdedigen.

Naast oog voor het algemeen belang, hebben juristen bij het Rijk veelal een toekomstgerichte blik, die vereist dat de oordeelsvorming het concrete geval ontstijgt. Dit laat zich goed illustreren aan de hand van een vergelijking met het werk van feitenrechters. Rechters oordelen – net als rijksjuristen – uit naam van de samenleving en hebben daarom oog voor het maatschappelijk belang (in plaats van het eenzijdige belang van een cliënt). De blik van de rechter is meestal echter gericht op het verleden en op het concrete geval dat voorligt: wat is er gebeurd in *deze* zaak?;¹² hoe kunnen we het beste *reageren* op hetgeen *is* gebeurd?; hoe kan het leed dat *dit* slachtoffer is aangedaan worden hersteld?; hoe beoordelen we de zorgvuldigheid van de procedure die heeft geleid tot *dit* besluit, als we kijken naar het kader waarbinnen het genomen is? Juristen bij de Rijksoverheid hebben daarentegen hun blik op de toekomst gericht. Ze werken aan wetgeving en adviezen die vorm geven aan de toekomst van Nederland. Denk bijvoorbeeld aan projecten voor het reguleren van nieuwe vormen van elektrisch rijden, of aan initiatieven om overheidshan-

- 7 P. van Lochem, *Rechtsrelativering. Een verkenning op het terrein van overheidshandelen*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2013 (open access beschikbaar via <https://hdl.handle.net/1887/20372>). Zie hierover ook: A. Berlee e.a., *De toekomst van de jurist, de jurist van de toekomst* (Preadviezen; Handelingen Nederlandse Juristen-Vereeniging 150), Deventer: Wolters Kluwer 2020.
- 8 A. Mein, 'Overheidsjuristen kunnen niet assertief genoeg zijn', *Trouw* 2 november 2021, www.trouw.nl/opinie/~b9616b8ee/.
- 9 De Graaf 2019.
- 10 E. Mak, *The T-shaped Lawyer and Beyond. Rethinking legal professionalism and legal education for contemporary societies*, Den Haag: Eleven International Publishing 2017.
- 11 Missie en motto Rijksoverheid: www.rijkshuisstijl.nl/over-de-rijkshuisstijl/missie-en-motto-rijksoverheid.
- 12 Wat overigens niet wil zeggen dat de rechter de toekomst niet mee kan nemen bij het nemen van zijn beslissing. Voorbeelden hiervan zijn zaken die betrekking hebben op het milieu en resultaten die in de toekomst behaald moeten worden, zoals in de *Urgenda*-zaak.

delen verder te digitaliseren. Dergelijke projecten zijn veelal niet reactief – dat wil zeggen dat zij geen reactie vormen op een gebeurtenis in het verleden – maar proactief van aard, aangezien de oordeelsvorming het concrete geval ontstijgt en ook in toekomstige gevallen dienst moet kunnen doen.

We horen vaak dat mensen eerst bij de Rijksoverheid moeten werken om te ervaren hoe mooi het is om creativiteit, juridisch vakmanschap en zingeving te combineren. Een goedbewaard geheim, dat we met deze perspectiefbijdrage de aandacht willen geven die het verdient

5 Afsluiting

Het moge duidelijk zijn dat de Rijksoverheid een interessante potentiële werkgever is voor juristen. We horen echter vaak dat mensen eerst bij de Rijksoverheid moeten werken om te ervaren hoe mooi het is om creativiteit, juridisch vakmanschap en zingeving te combineren. De dynamiek van de politiek-bestuurlijke omgeving, in combinatie met de strategische uitdagingen die dit met zich brengt, voegen een extra dimensie toe. Een goedbewaard geheim, dat we met

deze perspectiefbijdrage de aandacht willen geven die het verdient. Het is immers jammer dat dit alles vaak slechts bij toeval, na een stage of pas later in een carrière wordt ontdekt. Net als bij de klassieke togaberoepen bieden de juridische bachelor- en masteropleidingen de directe basis voor het werk bij de Rijksoverheid en net als bij de togaberoepen vergt een carrière binnen de Rijksoverheid verdere ontwikkeling van de opgedane juridische kennis en vaardigheden. Dat kan bijvoorbeeld door middel van een tweejarige vervolgopleiding bij de Academie voor Wetgeving en Overheidsjuristen, die, net als de vervolgopleidingen voor advocaten, rechters en officieren van justitie, voorziet in verdere scholing op de gebieden die voor deze specifieke groep juristen van belang is. In het geval van de juristen bij het Rijk gaat het dan om inhoud, maar zeker ook om het verder ontwikkelen van de vaardigheden die nodig zijn om als jurist in een interdisciplinaire, politiek-bestuurlijke omgeving een steentje te kunnen bijdragen aan het functioneren van onze democratische rechtsstaat. Een perspectief dat iedere rechtgeaarde jurist zou kunnen (en moeten) aanspreken.

De lezer van deze bijdrage kan voor zichzelf nagaan of werken bij de Rijksoverheid iets voor hem of haar is door terug te gaan naar de inleiding en na te denken over de vragen die werden gesteld aan de juristen van het ministerie van OCW. De creatieve, interdisciplinaire geïnteresseerde lezer die in staat is om verder te kijken dan zijn of haar eigen belangen en oog heeft voor de samenleving is potentieel geschikt. Dat geldt helemaal als die lezer zelf een studieschuld heeft en in staat is die factor te zien als *een* belang, dat niet doorslaggevend hoeft te zijn.

JURIST WORDEN BIJ DE RIJKSOVERHEID?

Kom naar onze inhouse dagen op 27 januari of 7 februari 2023!

Heb je net je rechtenstudie afgerond en wil je jouw juridische kennis en vaardigheden inzetten voor het oplossen van maatschappelijke vraagstukken, zoals het klimaatprobleem, de opvang van vluchtelingen, of het woningtekort? Dan zijn wij op zoek naar jou voor het traineeprogramma tot wetgevingsjurist of overheidsjurist.

Ons tweejarige traineeprogramma bestaat uit een combinatie van opleiding en werk. Je wordt voor 3,5 dag per week als jurist aangesteld bij een ministerie, een (uitvoerings)organisatie, de Tweede Kamer, of de Raad van State. Daarnaast volg je 1,5 dag per week onderwijs dat erop is gericht om jou alle kennis en vaardigheden bij te brengen die je nodig hebt op de werkvloer. Door de combinatie van onderwijs en praktijk kun je opgedane kennis direct toepassen.

Wil je meer weten over onze traineeprogramma's, kom dan naar een van onze inhouse dagen op 27 januari en 7 februari 2023. Daar geven we meer informatie over de traineeprogramma's en kun je onze huidige trainees ontmoeten.

Aanmelden kan via onze website: <https://rechtenoverheid.nl/traineeopleiding>

